

Оптерећење раком у Србији

У Србији је током 2019. године од свих малигнух тумора оболело 42.289 особа (22.544 мушкараца и 19.745 жена). Исте године од рака је умрло 21.340 особа оба пола, 12.134 мушкараца и 9206 жена. Водећи узроци оболевања и умирања од рака у нашој земљи готово су идентични водећим узроцима оболевања и смртности од малигнух тумора у већини земаља у развоју. Мушкарци у нашој средини највише су оболевали од рака плућа, колоне и ректума и простате. Код жена малигни процес је најчешће био локализован на дојци, плућима, колону и ректуму и грлићу материце.

Малигни тумори плућа и бронха водећа су водећа локализација и у оболевању и у умирању међу мушкарцима, односно други су по учесталости узрок оболевања и умирања међу женама са дијагнозом рака. Током 2019. године у Србији од рака бронха и плућа оболеле су 6863 особе (4794 мушкараца и 2069 жена) и умрло су 5242 особе оба пола (3624 мушкараца и 1618 жена).

Рак дојке најчешћи је малигни тумор у оболевању и умирању код жена. У Србији је 2019. године од малигнух тумора дојке оболело 4636 и умрло је 1665 жена.

Малигни тумори дебелог црева и ректума у нашој земљи друга су по учесталости локализација рака у оболевању и умирању код мушкараца, односно трећи по учесталости у оболевању и у умирању од малигнух тумора код жена. Од малигнух тумора дебелог црева и ректума оболело је 4750 особа (2876 мушкараца и 1874 жене) и умрла је 2641 особа оба пола (1627 мушкараца и 1014 жена).

Рак грлића материце је током 2019. године био четврти по учесталости малигни тумор у оболевању и пети по учесталости у умирању међу нашим женама. Дијагноза рака грлића материце је постављена исте године код 1044 жене, док је 438 жена умрло од ове врсте малигног тумора.

Трећи по учесталости малигни процес међу нашим мушкарцима локализован је на простати. Током 2019. године од рака простате новооболело је 2370 мушкараца, а умрло је 1010 мушкараца.

Србија се према проценама Међународне агенције за истраживање рака сврстава међу 40 земаља Европе у групу земаља са средњим ризиком оболевања (налази се на 12. месту) и високим ризиком умирања од малигнух болести у Европи (на другом месту, одмах после Мађарске). Процењене стопе оболевања од свих малигнух тумора су ниже код мушкараца него код жена.

Мушкарци у Србији су у средњем ризику оболевања од свих малигнух тумора, у односу на мушкарце у земљама Источне и Западне Европе, као и у односу на мушкарце у Словенији и Хрватској. За разлику од мушкараца, жене у Србији су у вишем ризику оболевања од свих малигнух тумора, одмах после жена у Западној и Северној Европи.

За разлику од процењених стопа оболевања, Србија је, одмах после Мађарске, земља у којој су регистроване високе стопе умирања од свих малигнух тумора код оба пола. Процењене стопе умирања од свих малигнух тумора су ниже код мушкараца него код

жена. Жене у Србији су одмах после жена у Мађарској у високом ризику умирања од свих малигних тумора, осим тумора коже.

Превенција малигних болести има велики потенцијал и најефикаснији је приступ у контроли малигних болести. На приближно две трећине фактора ризика који су одговорни за настанак рака могуће је утицати, мењати их или их потпуно елиминисати. Чак 40% малигних болести може бити избегнуто престанком пушења, ограниченим конзумирањем алкохола, избегавањем сувишног излагања сунцу, одржавањем просечне тежине, конзумирањем здраве хране, вежбањем, као и заштитом од инфекција које се могу развити у рак. Уколико до болести ипак дође, њен је исход могуће побољшати раним откривањем, адекватним лечењем и рехабилитацијом уз одговарајуће палијативно збрињавање.

У Србији су донети национални програми за скрининг рака грлића материце, рака дојке и колоректалног рака. На скрининг рака дојке позивају се жене старости од 50 до 69 година. Мамографски прегледи предвиђени су да се раде свим женама наведеног узраста на две године. Скринингом на карцином грлића материце обухваћене су жене узраста од 25 до 64 године, које се позивају на превентивни гинеколошки преглед и Пап тест једном у три године. Циљна група за тестирање на рак дебелог црева обухвата грађане оба пола старости од 50 до 74 година, који се једном у две године позивају на тестирање на скривено крварење у столицу.

Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ са мрежом института и завода за јавно здравље подсећа на значај информисања о препознавању раних симптома и знакова малигних болест. Такође је веома важно борити се против митова, дезинформација и заблуда у вези са малигним болестима, јер одлагање или избегавање раног откривања, лечења и неге доводи до лошијег исхода.